

UTBILDNINGSTYRELSEN

Suomen Vanhempainliitto

Kvalitet i samarbetet mellan hem och skola

Utbildningsstyrelsen

Samarbetsgruppens medlemmar:

Krisse Hannén (Utbildningsstyrelsen), *Martti Hellström* (Auroran koulu, Esbo), *Leena Hiillos* (Helsingfors utbildningsverk), *Pia Kalkkinen* (Utbildningsstyrelsen, t.o.m. 1.2.2006), *Marjatta Kekkonen* (Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes), *Kristiina Laitinen* (Utbildningsstyrelsen, till 31.12.2005), *Leevi Launonen* (Mukava-projektet, Jyväskylä), *Tuija Metso* (Suomen Vanhempainliitto), *Tuire Nordman* (Katuman koulu, Tavastehus), *Stefan Othman* (Förbundet Hem och Skola), *Hely Parkkinen* (Utbildningsstyrelsen), *Heidi Peltonen* (Utbildningsstyrelsen), *Micaela Romantschuk-Pietilä* (Förbundet Hem och Skola), *Elena Savolainen* (Matinkylän koulu, Esbo), *Marju Silander* (Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistys VANVARY ry i Vanda), *Pirjo Somerkivi* (Suomen Vanhempainliitto) ja *Päivi Tuomi* (Utbildningsväsendet i Lammi och Tuulos).

Samarbetsgruppen tackar *Tuija Metso* från Suomen Vanhempainliitto för redigeringsarbetet samt för fullbordandet tillsammans med Utbildningsstyrelsen.

© Författarna och Utbildningsstyrelsen

Ombrytning Pirjo Nylund

ISBN 978-952-13-3230-2

Helsingfors. Maj 2007

Inledning

Föräldrarna har alltid det primära helhetsansvaret för barnets fostran. Hemmet och familjen är viktigast i barnets utveckling, men skolan erbjuder också en viktig miljö för barnets och den ungas utveckling och har en betydande roll som påverkare. Studiemiljön består av både fysiska, psykiska, sociala och pedagogiska faktorer, som alla påverkar lärandet och känslan av trygghet samt hur inspirerande eleven upplever det dagliga arbetet. Grunden för skolans fostransansvar är att de vuxna fungerar enligt gemensamma spelregler och är konsekventa i sitt handlande. Hemmet och skolan kompletterar varandra när det gäller barnens och ungdomarnas utveckling och lärande. Samarbetet mellan hem och skola fungerar som bäst som ett ömsesidigt kompanjonskap kring fostran.

Ett fungerande samarbete mellan hem och skola har många positiva effekter. Det påverkar skolframgången, läxläsningen och den allmänna uppskattningen av och inställningen till utbildning. Samarbetet påverkar arbetsklimatet i skolan och i klassen. Det har också en förebyggande uppgift; med ett gott samarbete kan man förhindra uppkomsten av problem och underlätta konfliktlösning. Genom interaktionen med hemmet kan lärarna lära känna sina elever bättre, vilket underlättar undervisningen och dess planering. Samarbetet ger föräldrarna viktig information om barnets lärande och utveckling och hur de kan vara till stöd. Olika föräldrar har olika behov och förväntningar på samarbetet, och samarbetet kan ta sig många olika former. Därför är det viktigt att tillsammans komma överens om spelreglerna för samarbetet.

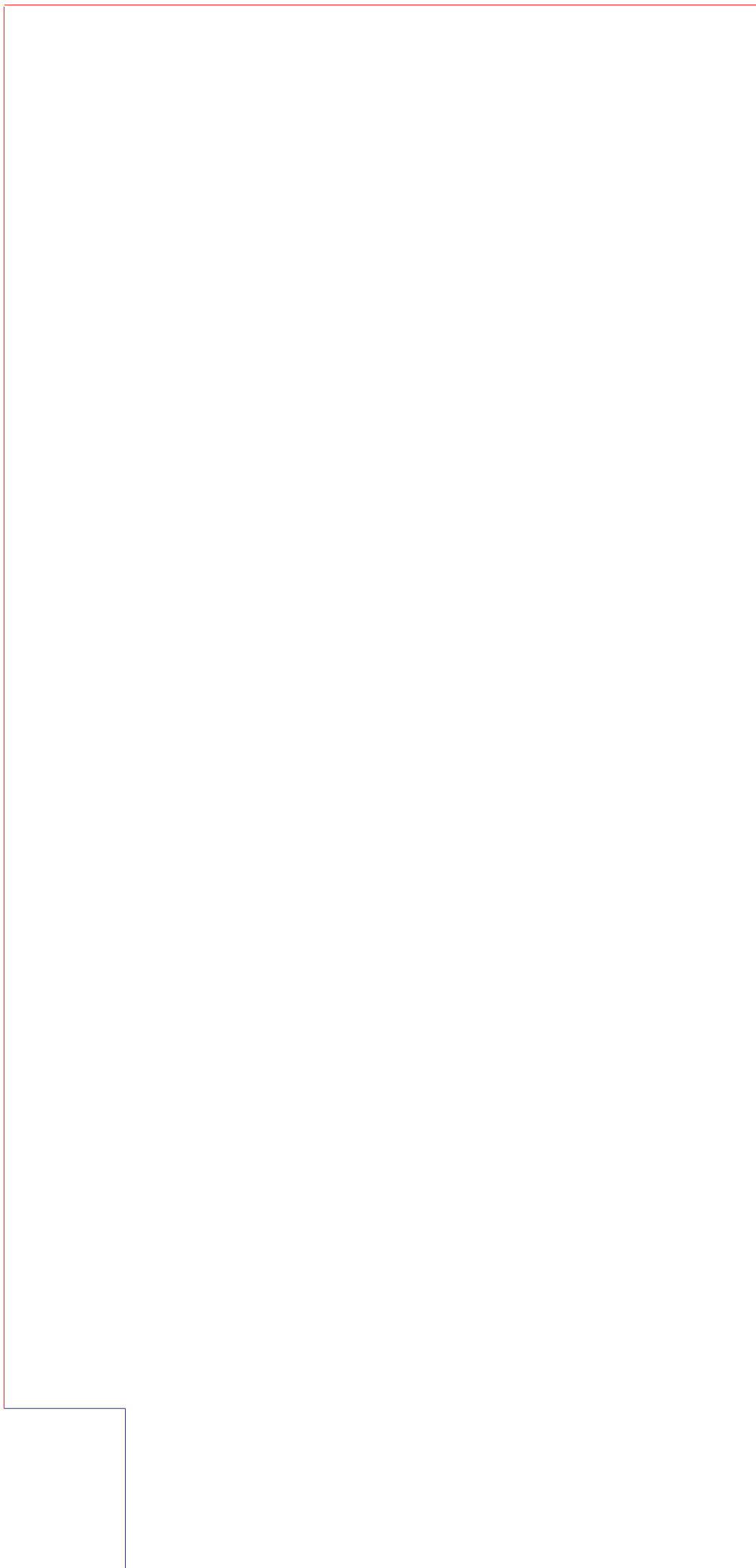
Utbildningsstyrelsen och Suomen Vanhempainliitto koordinerade under åren 2005–2006 en arbetsgrupp med målet att utarbeta material för att utveckla samarbetet mellan hem och skola och dess kvalitet. Kvalitetsbeskrivningen är ett hjälpmedel i utvecklingen av samarbetet. Med hjälp av den kan skolan och föräldrarna göra en bedömning av hur man inom den egna skolgemenskapen har lyckats förverkliga de centrala principer för samarbetet mellan hem och skola som finns i lagstiftningen och i läroplansgrunderna. Arbetsgruppen betonar att samarbetet mellan hem och skola är en viktig och positiv resurs för skolan.

Med begreppet *samarbete mellan hem och skola* avses i denna publikation det samarbete med hemmet som sker inom ramen för förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet. Om

inte annat anges, omfattar begreppet samarbete på alla dessa utbildningsstadi-
er. Med begreppet *elev* avses även studerande i utbildningar på andra sta-
dier. Begreppet *vårdnadshavare* används i officiella sammanhang. Med *för-
äldrar* avses både barnens officiella vårdnadshavare och andra viktiga vuxna
personer som t.ex. i nybildade familjer finns till i barnens dagliga liv. Med
barn avses i denna publikation barn och ungdomar under 18 år.

Innehåll

1	Författningar som stödjer samarbetet mellan hem och skola	7
2	Utgångspunkter för ett gott samarbete	11
3	Samarbetet i det dagliga skolarbetet	13
3.1	Olika samarbetsnivåer	13
3.2	Alla behövs i samarbetet	14
3.3	Kontinuiteten i samarbetet hem och skola	16
3.4	Samarbetet hem och skola som en process	18
3.5	Samarbetet hem och skola i läroplanen	20
3.6	Utvärdering som ett redskap för att utveckla samarbetet hem och skola	24
3.7	Utmaningar för samarbetet hem och skola	25
4	Sammanfattning av samarbetets kvalitetsfaktorer	29
5	Litteratur	31

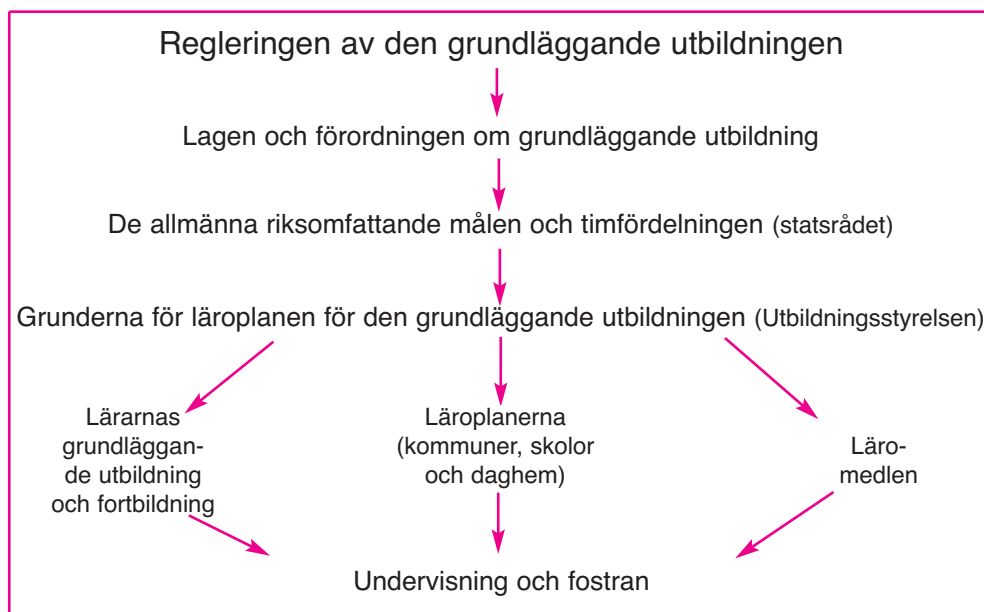

1 Författningar som stödjer samarbetet mellan hem och skola

Att utveckla samarbetet mellan hem och skola är en långsiktig och interaktiv verksamhet. Utgångspunkterna i de författningar som fastställer samarbetet är att man skall svara på barns och ungas behov samt visa omsorg, rättvisa och ansvar.

Samarbetet mellan hem och skola är ett kontinuum som börjar med småbarnsfostran, fortsätter i förskolan och i den grundläggande utbildningen och vidare under gymnasiet och yrkesutbildningen som ett samarbete mellan hemmet och läroanstalten. Samarbetet mellan hem och skola regleras genom den helhet av riksomfattande och lokala beslut som styr skolans verksamhet. Dessa beslut är:

- Lagen och förordningen om grundläggande utbildning
- Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen
- Grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen
- Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever
- Den läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren
- En på läroplanen baserad årlig plan enligt 9 § i förordningen om grundläggande utbildning
- Gymnasielagen och -förordningen
- Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt gymnasielagen och om timfördelning i gymnasieutbildningen
- Grunderna för gymnasiets läroplan
- Lagen om yrkesutbildning
- Grunderna för läroplanerna för yrkesutbildningen
- Den läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren

FIGUR 1. Styrsystemet

Enligt 3 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) skall skolan samarbeta med hemmen. Denna paragraf har genom en senare lagändring (477/2003) fastställts så: *“Utbildningen skall ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas”*. I statsrådets förordning 1435/2001 om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen fastställs betydelsen av samarbete mellan hem och skola på följande sätt: *“Utbildning och fostran skall ordnas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. I undervisningen beaktas särskilt flickors och pojkars olika behov samt skillnader i hur de växer och utvecklas”*.

Beträffande förskoleundervisningen konstateras i förordningens 5 § att *“förskoleundervisningen har som särskilt mål att i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna främja barnets utvecklings- och inlärningsförutsättningar samt att stärka barnets sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva inläringserfarenheter”*.

På andra stadiet överensstämmer målet i stort sett med målet för lagen om grundläggande utbildning. Både gymnasielagen (629/1998) och lagen om yrkesutbildning (630/1998) innehåller en paragraf enligt vilken man inom utbildningen bör samarbeta med hemmen.

Samarbetet mellan hem och skola regleras även genom de bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning som gäller elevens rätt till förskoleundervisning och grundläggande utbildning, trygg studiemiljö, elevvård och skolbes-

pisning. Barn och ungdomar har rätt till en trygg studiemiljö även i gymnasiet och inom yrkesutbildningen. Rätten till en trygg studiemiljö avser både fysisk och psykisk trygghet. Skolorna och läroanstalterna skall i samband med läroplanen utarbeta en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier. Det är viktigt att skolans hela personal, eleverna och föräldrarna känner till planernas innehåll.

Elevvården i förskoleundervisningen och i den grundläggande utbildningen

Inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har eleven rätt till elevvård. *Elevvården* avser att främja och upprätthålla elevens studieframgång, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välfärd. Elevvården omfattar elevvård i enlighet med den läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren samt elevvårdstjänster som med stöd av folkhälsolagen och barnskyddslagen ges som skolhälsovård respektive stöd vid fostran. Elevvården är en helhet som består av verksamhet och samarbete inom tre olika förvaltningsområden vilket beskrivs närmare i läroplanen. Utbildningsanordnaren skall se till att samarbetet mellan hemmet och skolan fungerar även i situationer som kräver elevvård.

Elevstöd på andra stadiet

Inom gymnasieutbildningen skall utbildningsanordnaren se till att de studerande som är i behov av särskilt stöd ges information om de hälsovårds- och socialvårdstjänster som står till buds och hjälp att söka sig till dessa tjänster. Inom yrkesutbildningen gäller folkhälsolagens bestämmelser om studenthälsovård och barnskyddslagens bestämmelser om de tjänster som behövs för att övervinna sociala och psykiska svårigheter. Yrkesutbildningsanordnarna skall samarbeta med de myndigheter och övriga instanser som erbjuder och tillhandahåller sådana tjänster och informera de studerande om dessa förmåner och tjänster. Vid behov skall de studerande få ledning att söka dessa förmåner och tjänster.

Läroplansgrunderna

Utbildningsstyrelsen fastslår i samråd med Stakes de centrala principerna för samarbetet mellan skolan/läroanstalten och hemmet, elev- och studerandevården samt målen för den elev- och studerandevård som hör till utbildningsväsendet. Den lokala läroplanen i dessa frågor skall också uppgöras i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna (477, 478, och 470/2003). Grunderna för läroplanen gäller hela landet och beskriver de centrala principerna för samarbetet mellan hem och skola, liksom samarbetet mellan hem och läroanstalt på andra stadiet. Syftet är att ge utbildningsanordnarna vägledning i att utarbeta och utveckla lokala läroplaner som kan tillämpas i det dagliga skolarbetet.

Enligt grunderna för läroplanen skall i den lokala läroplanen anges hur föräldrarna kan delta i arbetet med att planera och utvärdera undervisning och fostran. Föräldrarna bör informeras om läroplanen och ordnandet av undervisningen samt om elevvården och möjligheten att delta i samarbetet mellan hem och skola. Detta förutsätter en aktiv insats av skolan och skolpersona-

len. Det är viktigt att skapa förutsättningar för föräldrasamverkan. Inom skolan bör man aktivt dryfta olika former av samarbete för att föräldrarna skall ha möjlighet att delta i skolarbetets planering och utvärdering både på en allmän nivå och på elevnivå. Frågor man kunde diskutera tillsammans är t.ex. målen för skolans fostrande arbete, skolans värdegrund, utvärdering samt åtgärder för att främja samhörighet och engagemang.

I den lokala läroplanen kan ingå delar som är kommun-, region-, skol- eller läroanstaltsspecifika. Undervisnings- eller utbildningsanordnaren ansvarar för utformandet av läroplanen, för uppföljningen och utvecklingen av den på lokal nivå. Utbildningsanordnaren är oftast en kommun eller en samkommun. I privata skolor och läroanstalter ansvarar den instans som fått tillstånd att anordna utbildning för läroplanen. I läroplanen skall framgå hur samarbetet mellan hem och skola arrangeras.

Föräldrarna har alltid rätt att bli hörda i frågor som gäller deras barn. Med hörande avses i synnerhet att barnet och vårdnadshavarna ges möjlighet att bekanta sig med det material som ett beslut gällande barnet baserar sig på och att framföra sin egen åsikt. Detta är nödvändigt såväl enligt skollagstiftningen som enligt den allmänna förvaltningslagen, när utbildningsanordnaren fattar ett beslut som berör den enskilda elevens rättigheter och skyldigheter. När man hör en minderårig skall man oftast också höra hans vårdnadshavare. Rätten att bli hörd är grunden för individens rättskydd.

I lagen (628/1998) och förordningen (454/2003) om grundläggande utbildning har särskilt beskrivits situationer som kräver hörande av vårdnadshavaren, möjlighet att bli hörd eller vårdnadshavarens ställningstagande. Hit hör vissa paragrafer som gäller skolplats, undervisning i religion och livsåskådningskunskap, specialundervisning, särskilda undervisningsarrangemang, elevbedömning, rätt till förskoleundervisning, rätt till undervisning, förfarandet i disciplinärenden och verkställighet av avstängning, samt ändringsökande.

Lagstiftningen om ordnandet av utbildning innehåller få direkta bestämmelser om föräldrarnas och elevernas skyldigheter. Enligt 35 § i lagen om grundläggande utbildning skall en läropliktig elev delta i den grundläggande utbildningen och utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt (628/1998). Vårdnadshavaren skall se till att den läropliktiga fullgör läroplikten (477/2003). Utbildningsanordnaren skall följa med frånvaro när det gäller elever i grundläggande utbildning och underrätta vårdnadshavaren om olovlig frånvaro. På motsvarande sätt är det önskvärt att hemmet underrättar läraren om barnet uteblir från skolan på grund av sjukdom. Det är viktigt att skolorna har gemensamma handlingsmodeller och regler för när man informerar hemmet om frånvaron.

Den lokala läroplanen

Hörande av elev och föräldrar

Skyldigheter som gäller eleven och föräldrarna

2 Utgångspunkter för ett gott samarbete

Mål för samarbetet

Utgångspunkten för ett gott samarbete är ömsesidig respekt. I en samverkan som baseras på ömsesidig respekt bygger lärarna, den övriga skolpersonalen, föräldrarna och eleven tillsammans upp en gemensam förståelse för en god skolgång och ett gott lärande för eleven. Målet för samarbetet är att stödja lärandet, en sund tillväxt och utveckling under barnets och den ungas lärostig. Detta förverkligas genom att stödja eleven och utveckla klassen och hela skolgemenskapen. Ett gott samarbete mellan föräldrarna och skolan möjliggör utvecklandet av ett socialt nätverk mellan de vuxna och stödjer ett gemensamt ansvar för en god vardag för barnet. Det goda samarbetet och interaktionen mellan vuxna fungerar också som en modell för barnen och ungdomarna.

Grunden för samarbetet

Det är skolans uppgift att ta initiativ till samarbetet. Det är också många andra intressen och faktorer som konkurrerar om föräldrarnas tid. Det är viktigt att också föräldrarna aktivt håller kontakt med skolan. Samarbetet skapas i en dialog baserad på växelverkan där de centrala principerna är att alla parter skall bli hörda och visa varandra ömsesidig respekt och förtroende. Var och en kan främja ett fungerande samarbete mellan hem och skola genom att förbinda sig att följa sådana principer som främjar ett konstruktivt samarbete.

Hörande i vardaglig kommunikation

Samarbetet börjar med att man *blir hörd*. När man blir hörd av en annan människa läggs grunden för ett ömsesidigt förhållande. Det innebär att man blir visad ett äkta intresse för det man tänker, tycker och säger. Detta förutsätter ett tryggt och öppet diskussionsklimat samt förmåga att ta emot den andra partens budskap på ett sätt som stärker parternas samförstånd och förmåga att sammanjämka olika synpunkter. Upplevelsen av att bli hörd är speciellt viktig vid de första sammankomsterna mellan hem och skola samt i samband med skolstarten och övergången från ett skolstadium till ett annat. Det är en utmaning för skolan att inte bara informera föräldrarna utan att också ge utrymme för dem att bli hörda i frågor som gäller deras tankar, önskemål och bekymmer i anslutning till barnets skolgång. Utöver hörandet är det viktigt att fästa uppmärksamhet på hur man diskuterar.

Respekt

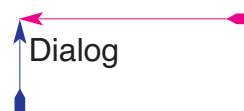
Att visa *respekt* innebär att uppskatta och acceptera alla som deltar i samarbetet. En relation som präglas av ömsesidig respekt och värdesättande av samtalspartnern gör det möjligt för deltagarna att mötas i en öppen och konstruktiv anda. Då vågar både hemmets och skolans representanter berätta hur de upplever situationen och föra fram sin syn på saken. Bristande respekt yttar sig i undanhållande av information och i att man nedvärderar eller förbipår den andra parten. Det är särskilt viktigt att samarbetsklimatet präglas av respekt när skolans och hemmets värdegrund, erfarenhetsvärld och kultur av-

viker mycket från varandra. De erfarenheter – såväl goda som dåliga – kan påverka föräldrarnas och lärarnas attityder och känslor. De kan också påverka beredskapen att främja samarbetet. Det är viktigt att man kan öppet tala om olika erfarenheter. Detta är speciellt viktigt i sådana situationer där tidigare erfarenheter kan vara en nackdel för att skapa förtroende i nya situationer.

Samarbete förutsätter *förtroende*. Den viktigaste grunden för förtroende är rättvisa. Förtroende skapas genom samarbete och dialog. För att få förtroende för varandra krävs tid, gemensamma samtal och en fortlöpande, långsiktig, aktiv dialog. Föräldrarnas förtroende för skolan och undervisningen som barnet får byggs upp av den information de får om förhållandet mellan läraren och barnet. Detta syns i lärarens sätt att framföra sin syn på barnets inlärning och agerande i klass- och skolgemenskapen. Lärarens uppskattning av barnet och respekt för dess individuella egenart stärker föräldrarnas tilltro till skolan som en miljö präglad av rättvisa och objektivitet. Ett ömsesidigt förtroende hjälper läraren i hans eget arbete. Det stärker föräldrarna i deras roll som stödjare av barnets skolgång och hjälper föräldrarna och läraren att tillsammans finna lämpliga sätt att stödja barnets lärande.

Med *dialog* avses jämbördiga samtal som strävar efter att bygga upp ett samförstånd. I en dialog är det viktigt att se till att samtalet går på ett sådant språk och ett sådant sätt att alla kan delta på jämbördiga villkor.

I bästa fall kan skolan erbjuda föräldrarna många slags möjligheter att delta i sitt barns skolgång och i skolans verksamhet. Skolan kan främja en konstruktiv växelverkan genom att anslå tillräckligt med resurser och tid för samarbetet. För föräldrarna är det också viktigt hur de tas emot och var mötet hålls. Det är viktigt att föräldrarna kan känna sig välkomna att delta i skolans verksamhet. Det är därför viktigt att skolan skapar en trivsamt miljö för sammankomsterna genom att lägga ner resurser på de yttre ramarna för samarbetet. Goda relationer mellan de vuxna inverkar också på hur barnen och ungdomarna upplever trygghet och de utgör en del av en trygg lärmiljö.

3 Samarbetet i det dagliga skolarbetet

3.1 Olika samarbetsnivåer

Samarbete på
olika nivåer

Samarbetet mellan hem och skola sker både på en kollektiv nivå och på individnivå. Med kollektiv nivå avses föräldramöten, utfärder, fester och andra gruppsammanskomster. På individnivå är det fråga om den enskilda elevens föräldrar och till exempel läraren. Samarbetsnivåerna kan också granskas i ett administrativt avseende, då man ser på kommunens, skolans, klassens och individens uppgifter i samarbetet. En granskning hjälper till att gestalta organiseringen av samarbetet och dess strukturer som en helhet. På var och en av dessa nivåer bör samarbetet stödja eleven individuellt och som medlem i gruppen.

Kommunen

På *kommunnivå* består samarbetet av åtgärder som möjliggör skolans verksamhet och samarbetet mellan skola och hem. I egenskap av utbildningsanordnare beslutar kommunen om undervisningens allmänna riktlinjer och resurser samt om utvärderingen på den lokala nivån. På *kommunnivå* upprättas olika dokument, strategier och riktlinjer för verksamheten vars syfte är att främja barns och ungdomars välbefinnande. Det är viktigt att föräldrar och elever får delta i beredningsarbetet och beslutsfattandet i frågor som påverkar barnens och ungdomarnas undervisningsarrangemang och livsmiljö.

Ur det kommunala utbildningsväsendets perspektiv är föräldrarna och föräldraföreningarna en viktig samarbetspartner, som för fram föräldrarnas synvinkel i frågor som gäller fostran och undervisning. Föräldrar och elever kan delta i utvärderingen och utvecklingen av utbildningsväsendets verksamhet. I egenskap av kommuninvånare kan de påverka resursfördelningen och undervisningsarrangemangen i utbildningssektorn. Det är viktigt att föräldrarna är representerade även vid planeringen och genomförandet av morgon- och eftermiddagsverksamheten i kommunen.

Skolan

Ett välfungerande *samarbete på skolnivå* innebär att hemmen och skolan tillsammans utvecklar skolans verksamhet. Föräldrarna kan vara med om att utarbeta och ta ställning till skolans läroplan och andra dokument som hör till skolans verksamhetskultur. Samarbetet på skolnivå bidrar ofta till att stärka samhörigheten och skapa en tryggare och sundare skolmiljö, och främjar på så sätt elevernas och personalens välbefinnande. Via elevkårerna, klasskommittén och stödelevsverksamheten kan också eleverna bidra till att främja dessa frågor på skolnivå och kommunal nivå.

Klassen

Samarbetet på skolklassnivå stärker samhörigheten i klassen och de sociala relationerna. För föräldrarna erbjuder samarbetet en möjlighet att lära känna

klassens lärare, elever och de andra elevernas föräldrar, och för läraren erbjuder det möjlighet att få stöd av föräldrarna i frågor som gäller klassen. På klassnivå är det viktigt att utreda föräldrarnas önskemål och förväntningar på samarbetet. Till lärarens uppgifter hör att samarbeta med alla elevers föräldrar, vilket kan inverka på hur mycket tid som kan anslås för varje enskild familj.

Samarbetet på elevnivå stödjer elevens skolgång. Läraren lär känna eleven bättre och föräldrarna får viktig information om barnets lärande och om möjligheterna att stödja lärandet. Samarbetet ökar det ömsesidiga förtroendet mellan hem och skola och möjliggör tidig identifiering av och stöd vid problem i samband med elevens lärande och växande. Ett gott samarbete mellan hem och skola utgör ett viktigt stöd för elevens skolgång. Det är viktigt att också eleven själv är med om att bygga upp och utveckla samarbetet med sina idéer, med beaktande av elevens utvecklingsnivå. Även barn skapar aktivt relationer till vuxna som är viktiga för dem, och bidrar på ett väsentligt sätt till samarbetet och dess kvalitet.

3.2 Alla behövs i samarbetet

Samarbetet mellan hem och skola uppstår inte av sig själv, utan kräver aktiv planering, utveckling och utvärdering. Utbildningsanordnaren, skolan, föräldrarna och eleverna har alla sina egna, delvis olika, ansvarsområden och uppgifter i förverkligandet av samarbetet.

Utbildningsanordnaren har ansvar för de allmänna riktlinjerna, de nödvändiga resurserna och den lokala utvärderingen. *Utbildningsanordnaren* är vanligen en kommun eller samkommun, men även staten, privata samfund och stiftelser kan vara utbildningsanordnare. *Utbildningsanordnaren* beslutar om utformningen av kommunens läroplan. Samarbetet mellan hem och skola utgör en del av läroplanen. Läroplanen kan innehålla delar som gäller hela kommunen eller enskilda distrikt och skolor. *Utbildningsanordnaren* avgör vilka frågor riktlinjerna skall omfatta på kommun-, distrikts- respektive skolnivå. Detta anger de olika nivåernas ansvar för att utveckla samarbetet och fastställer vad som gäller för alla skolor i kommunen och på vilka områden de enskilda skolorna har ett visst spelrum.

Utbildningsanordnaren leder, planerar, följer upp och utvärderar samarbetet mellan hem och skola. *Utbildningsanordnaren* skall se till att föräldrarna vet var de får information och stöd i olika skeden och situationer i barnens skolgång. Det är viktigt att föräldrarna och eleverna blir hörda och deras önskemål och behov kartlagda, trots eventuella försämringar i det ekonomiska läget.

Utbildningsanordnarens uppgift är att se till att samarbetet mellan hem och skola beaktas i lärarnas och den övriga skolpersonalens arbetsuppgifter, och

Eleven

Ansvarsfördelning

Utbildningsanordnaren

att de har de resurser och färdigheter de behöver. Det innebär att utbildningsanordnaren också bör se till att skolans personal får den kompletterande fortbildning de behöver. Utbildningsanordnaren kan också själv utarbeta och sammanställa stödmaterial för samarbetet eller ge rekommendationer om det, samt enligt behov bedriva t.ex. utbildningssamarbete med övriga kommuner inom samma region. Kommunerna kan i sin instruktion besluta att skolorna har direktionsfunktioner. Samtidigt bestäms om direktionsfunktionens uppgifter. I direktionsfunktionerna kan representanter för föräldrar och elever ingå.

Rektorn och skolans personal

Rektorn har en nyckelposition när det gäller att utforma samarbetets mål och utveckla verksamhetens innehåll och arbetssätt. Rektorn kan genom sin insats och sitt förhållningssätt i hög grad påverka vilken betydelse samarbetet får i skolan. Rektorn bör se till att skolpersonalen har kunskaper, färdigheter och vilja att genomföra samarbetet i praktiken. Det är viktigt att personalen får tillräckligt med stöd och handledning i olika situationer som kan uppkomma i samarbetet med hemmen. Genom att skapa ett gott skolklimat bidrar rektorn till att föräldrarna känner sig välkomna i skolan. Rektorn kan påverka användningen av skolans utrymmen genom att erbjuda rum för föräldrarna eller mötesplats för föräldraföreningens sammankomster.

Skolpersonalen bör vara förtrogen med det regelverk som gäller för samarbetet samt med skolans allmänna riktlinjer och principer. Dessutom behöver de en positiv attityd och samarbetsfärdigheter för att kunna samarbeta med föräldrarna. Utvecklingen av samarbetet hör till alla i skolan. *Förskolelärare, klasslärare, klassföreståndare och gruppleddare* är i en nyckelposition vid det praktiska genomförandet av samarbetet. Även om varje lärare har sitt eget personliga sätt att samarbeta med hemmen får samarbetet inte vara beroende av enskilda lärares vilja och attityder. Ur föräldrarnas och elevernas perspektiv innebär likabehandling att det råder en viss kvantitativ och kvalitativ enhetlighet inom skolan beträffande samarbetsverksamheten.

Ett välfungerande samarbete mellan hem och skola är viktigt för att skapa trivsel och förutsättningar för lärande. Elevvårdens uppgift är att särskilt sköta om det psykiska, fysiska och sociala välmåendet. Skolmåltiderna är en del av elevvården. Samarbetet är viktigt också för att säkra trygga skolskjutsar. Omsorgen om eleverna hör till alla vuxna i skolan. Det är bra att klargöra vilken roll lärare och övrig skolpersonal har inom samarbetet mellan hem och skola. Skolan vinner i längden på att ordna så att föräldrarna har möjlighet att lära känna varandra och bygga upp ett gemensamt nätverk. Läraren har kanske samma elever under bara ett år, medan föräldrarna och eleverna kan följas åt i 9–12 års tid.

Föräldrarna och eleverna

Föräldrarna har ett eget ansvar för hur samarbetet genomförs. Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) skall vårdnadshavaren se till att den läropliktiga fullgör läroplikten. Föräldrarnas inställning till sitt barns lärande och studier har stor betydelse. Det är viktigt att föräldrarna visar int-

resse för barnens skolgång och bl.a. följer med och övervakar att barnen utför sina hemuppgifter i den utsträckning som krävs, med hänsyn till barnets åldersnivå. Föräldrarna är ofta de första att upptäcka om barnet har problem med att utföra sina hemuppgifter, och det är viktigt att de berättar om saken för läraren.

Med tanke på barnets lärande och välmående är det viktigt att föräldrarna meddelar skolan om speciella familjerelaterade angelägenheter som kan inverka på barnets skolgång. Det ger skolan bättre möjligheter att förstå barnets situation och ta hänsyn till saken i skolarbetet.

Eleven är den viktigaste parten i samarbetet mellan hem och skola. Samarbetet får inte ske över huvudet på barnen och ungdomarna. Också de bör bli hörda och ha möjlighet att delta i behandlingen av frågor som gäller dem. Samarbetsmetoderna bör planeras så att också eleven själv kan delta i den utsträckning som elevens ålder medger.

3.3 Kontinuiteten i samarbetet hem och skola

Samarbetet med hemmet bildar ett kontinuum. Det börjar under småbarnsfostran, fortsätter via förskoleundervisningen i den grundläggande utbildningen och vidare under gymnasie- och yrkesutbildningen som ett samarbete mellan hemmet och läroanstalten. Det är viktigt att förstå kontinuiteten i samarbetet även i det avseendet att föräldrarnas erfarenheter från tidigare stadier har betydelse för hur väl samarbetet kommer att lyckas under senare stadier.

Sedd ur ett läroplansperspektiv utgör den grundläggande utbildningen en helhet. Ur elevens synvinkel innebär grundutbildningens enhetlighet att eleven upplever sig följa en enhetlig och meningsfull lärogång från förskoleundervisningen till den utbildning som ges på andra stadiet. För samarbetet mellan hem och skola innebär den grundläggande utbildningens enhetlighet en utmaning: hur tryggar man kontinuiteten och enhetligheten i samarbetet på olika skolstadiet och vid lärogångens olika övergångs- och förändrings-skeden? Å andra sidan kan ett välfungerande samarbete mellan hem och skola anses stödja den grundläggande utbildningens enhetlighet.

Under samarbetet kan man urskilja vissa "känsliga perioder", gynnsamma och viktiga skeden för utvecklingen av samarbetet. Dessa perioder infaller oftast vid etappmålen och i övergångsskedena i elevens skolgång.

Samarbetet med föräldrarna inleds redan inom ramen för småbarnsfostran. Inom *förskoleundervisningen* bygger man vidare på detta samarbete och lägger grunden för det samarbete som bedrivs i skolan. Förskoleundervisningen förbereder barnet och föräldrarna på skolstarten. Den ger barnet bättre förut-

Samarbetet under olika skeden av skolgången

Småbarnsfostran och förskoleundervisningen

sättningar att växa och lära sig, och förbereder föräldrarna för deras kommande roll som skolbarnsföräldrar.

Nybörjarundervisningen

Nybörjarundervisningen är ett viktigt skede för att utveckla formerna för samarbetet. Under de första skolåren bildar föräldrarna en uppfattning av sig själva som skolbarnsföräldrar. De skapar sig en bild av vilken uppgift föräldrarna har i barnets skolgång och av vad skolan förväntar sig av dem. Övergången från småbarnsfostran till skolan innebär ett stort steg för familjerna, trots den förberedelse som ges inom ramen för förskoleundervisningen. Skolstarten medför flera förändringar i barnens och föräldrarnas liv. Barnen måste ta ett större ansvar för var de rör sig och vad de gör både under skoldagen och före och efter skolan, vilket gör föräldrarna oroliga. Den dagliga kontakten mellan föräldrarna och dagvårds- eller förskolepersonalen upphör; informationen från och till skolan går allt oftare via barnet. Nybörjarelevernas föräldrar är ofta mycket intresserade av allt som gäller barnets skola och skolgång. Det är viktigt att skolorna utnyttjar detta intresse och anslår tillräckligt med tid för att bygga upp ett gott samarbete. Även morgon- och eftermiddagsverksamheten har som mål att stödja hemmets och skolans fostran. Syftet med den är att skapa en trygg uppväxtmiljö för barnet före och efter skoldagen.

När barnet flyttar från andra till tredje årskursen förändras skolgången på många sätt: nya läroämnen kommer till, språkvalen görs, skoldagarna blir längre och utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet minskar. Dessa förändringar förutsätter ett intensivare samarbete med föräldrarna.

Att flytta till sjunde årskursen

Övergången från sjätte till sjunde årskursen innebär en särskild utmaning för samarbetet mellan hem och skola. Skolgången förändras på många sätt: antalet läroämnen utökas, i stället för klassläraren får man en klassföreståndare och olika ämneslärare; hemklassen byts ut mot olika ämnesklassrum. Trots att den grundläggande utbildningen bildar en helhet är det många elever som i detta skede blir tvungna att flytta från en mindre skola till en större skolenhet som kan ha en helt annan arbetskultur och andra former för samarbetet mellan hem och skola. Forskningen visar att samarbetet mellan hem och skola avtar i årskurserna 7–9, vilket betyder att föräldrarna och skolan fjärrar sig från varandra i ett skede som sammanfaller med de mest turbulenta skedena i ungdomarnas utveckling och som är en avgörande period med tanke på de fortsatta studierna. Det är speciellt viktigt att stärka samarbetet vid övergången från sjätte till sjunde årskursen, liksom i årskurserna 7–9 av den grundläggande utbildningen.

Gymnasierna och yrkesläroanstalterna

Samarbetet fortsätter i gymnasiet och inom yrkesutbildningen i form av samarbete mellan hemmet och läroanstalten. Bestämmelser om samarbetskyldighet ingår även i lagstiftningen om gymnasie- och yrkesutbildningen. Samarbetet på andra stadiet bör ordnas på ett sätt som beaktar ungdomarnas be-

hov av självständighet och ansvar, men ger dem tillräckligt med stöd i deras studier. Samarbete är speciellt viktigt i övergångsskedet; ett välfungerande samarbete mellan grundutbildningen, föräldrarna och läroanstalten på andra stadiet ger möjligheter att tillsammans stödja ungdomarnas övergång till nästa utbildningsstadium.

Vid sidan av övergångsstadierna finns det också andra förändringsskeden då det är speciellt viktigt att fästa särskild uppmärksamhet på samarbetet. Vid *skolbyten* får skolan nya elever och nya föräldrar. Det är viktigt att se till att dessa integreras i den nya klass- och skolgemenskapen. När samarbetet mellan föräldrar och skola fungerar bra, är det betydligt lättare för både elever och föräldrar att byta skola. Vid *lärarbyte* är det viktigt att den nya läraren tillsammans med föräldrarna går igenom de olika samarbetsformerna. Skolan bör alltid se till att lärarvikarier får lära sig hur samarbetet mellan hem och skola fungerar.

Även föräldrarna har ansvar för kontinuiteten i samarbetet. När eleven flyttar från ett utbildningsstadium till ett annat eller när eleven byter skola eller läroanstalt är det mycket viktigt att föräldrarna ser till att all information som har betydelse för elevens studier går vidare till följande skola eller stadium.

3.4 Samarbetet hem och skola som en process

Samarbetet mellan hem och skola kan också ses som en process med tre faser:

- 1) Inledningsfasen, då man bekantar sig med varandra
- 2) Upprätthållandefasen
- 3) Avslutningsfasen

Inledningsfasen är av central betydelse för hela samarbetsprocessen. Här bör man satsa och reservera tid för att lära känna varandra. Det är avgörande för samarbetet hurdana relationer som uppstår mellan läraren och föräldrarna samt föräldrarna sinsemellan. Under detta skede byggs också det ömsesidiga förtroendet upp.

Samarbetet mellan hem och skola bör ses som en resurs, både för skolan och för hemmet. Det är viktigt att samarbetet inleds i en positiv anda. När samarbetet har fått en bra start är det lätt att komma överens och klara av eventuella problem i ett senare skede. Föräldrarnas inställning till samarbetet får sin näring ur konkreta situationer och erfarenheter. Det är viktigt att föräldrarna upplever att de är välkomna till barnets skola och att de blir hörda i frågor som gäller deras barn. Inledningssamtal erbjuder en bra start på samarbetet. Under inledningssamtalet får läraren ta del av de förhoppningar, förväntningar och farhågor som föräldrarna har beträffande skolan, skolgången

Övriga
övergångs-
skeden

Inlednings-
fasen

och samarbetet. Samtidigt får läraren berätta om sina förhoppningar och förväntningar för föräldrarna. Samarbetet mellan hem och skola stöds också av elevernas individuella planer, t.ex. planen för förskoleundervisningen och planen för elevens lärande.

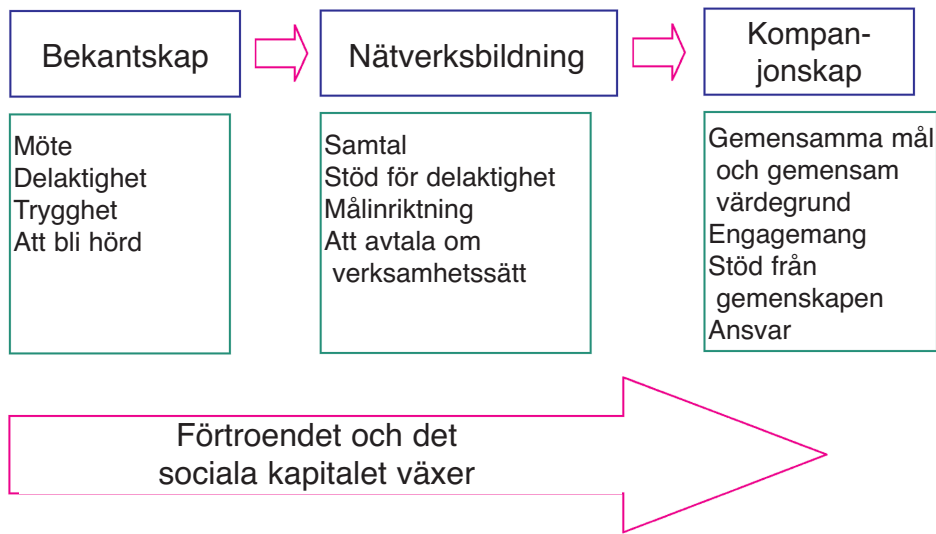
Upprätthåll-
andet av
samarbetet

Samarbetet fungerar inte av sig själv utan måste aktivt hållas vid liv. Det är inte bara läraren som ansvarar för att samarbetet upprätthålls, utan ansvaret kan delas mellan läraren och föräldrarna. Samarbetet omfattar olika faser som förutsätter olika verksamhetsformer. I inledningsfasen kan man ordna olika aktiviteter med fri samvaro för att lättare bli bekanta med varandra. Mer aktivitetsbetonade evenemang kan ordnas t.ex. i samarbete med kommunens ungdomsarbete, lokala idrottsföreningar eller församlingen. För att samarbetet skall hållas vid liv måste det ordnas regelbundet återkommande träffar. Föräldrarna kan t.ex. varje höst ordna en mer omfattande temakväll i skolans lokaler. Temat kan variera efter barnens mognadsnivå.

Det är bra att i tid förbereda sig på avslutningen av samarbetet och övergången till följande stadium. Man kan t.ex. bjuda in lärare och elever från de högre årskurserna till föräldrakvällar för de lägre årskurserna, eller bjuda in föräldrarna när man ordnar öppet hus på det högre stadiet.

Samarbetet framskrider inte alltid som en process med klart avgränsade steg. Familjen kan ha flera barn, det kan ske lärarbyten eller barnen kan byta skola. Den relation som då uppstår kanske saknar de drag som har beskrivits här, men samarbetet kan trots det ses som en fortgående process som omspannar olika skolstadier. Också i föränderliga situationer fortskrider samarbetet: man bekantar sig med varandra, befäster och avslutar samarbetet. Både föräldrarna och skolans personal kan stödja ett kontinuerligt samarbete genom att ge tillräcklig information under skeden av förändringar. Samarbetet mellan hem och skola kan ses som en kedja av processer där man bekantar sig med varandra, upprätthåller och avslutar samarbetet vid varje skolstadium.

I Mukava-projektet har samarbetsprocessen strukturerats enligt figur 2 på sida 20. Figuren visar hur samarbetsprocessen i ett idealfall framskrider steg för steg från att man bekantar sig med varandra och bildar nätverk till att man skapar ett kompanjonskap för fostran.

© Leevi Launonen ja Aila Koistinen 2003

FIGUR 2. Samarbetsprocessen mellan hem och skola. Launonen, Leevi & Koistinen, Aila. 2003.

3.5 Samarbetet mellan hem och skola i läroplanen

Planmässighet i samarbetet

Kvaliteten i samarbetet mellan hem och skola uppstår i det dagliga skolarbetet – i de dagliga verksamhetssätten och situationerna där skolan och föräldrarna möts. Det är viktigt att de lokala läroplanerna preciserar principerna och praxis för samarbetet mellan hem och skola. Ju utförligare frågan om samarbetet mellan hem och skola tas upp i läroplanen, desto bättre stöd har personalen av läroplanen i sitt arbete. Läroplanen signalerar också för föräldrarna hur man inom skolgemenskapen satsar på samarbetet mellan hem och skola.

Det har visat sig nyttigt att göra upp en samsarbetsplan över samsarbetets centrala innehåll och temaområden enligt årskurs. En sådan plan gör skolans samsarbete mer målinriktat och långsiktigt. Samtidigt underlättas genomförandet och utvärderingen av samsarbetet. I planen kan lärarna finna förslag till åtgärder som de själva kan genomföra för att förbättra samsarbetet mellan hem och skola i sin klass. Det är viktigt att man på förhand tänker igenom vilken typ av frågor som kan bli aktuella i de olika årskurserna. Samsarbetsplanens syfte bör vara att beakta föräldrarnas delaktighet och elevernas medverkan efter ålder och förutsättningar.

Utveckling av den lokala läroplanen

En årskursvis plan för samsarbetet mellan hem och skola

Skolans verksamhetskultur

Med skolans verksamhetskultur avses hur man tolkar praxis i skolans undervisning och fostran. Den består av officiella och inofficiella rutiner, regler och handlingsmodeller, av värderingar, principer och kriterier som ligger till grund för skolarbetet. Skolans verksamhetskultur inverkar på såväl undervisningen och fostran som samarbetet mellan hem och skola. Den avgör också hur relationerna till föräldrarna utformar sig i det dagliga skolarbetet. Man bör försöka identifiera dolda underliggande värderingar och principer som avviker från de officiella, men som undermedvetet styr tänkandet och verksamheten i olika situationer. Målet är en öppen och interaktiv verksamhetskultur som stödjer samarbetet både med skolan och med samhället i övrigt.

Förutsättningar för samarbetet

Att förtydliga målen och de egna uppfattningarna

Ett välfungerande samarbete förutsätter att föräldrarna och skolpersonalen har en gemensam uppfattning om samarbetets mål och mening samt dess ambitioner. Detta kräver en fungerande arbetsfördelning som man sinsemellan kommit överens om. Bara genom att öppet diskutera föräldrarnas och skolans olika roller och uppgifter kan man komma fram till gemensamma spelregler och gränsdragningar som underlättar samarbetet och gör arbetsfördelningen tydligare.

Både för skolans personal och för föräldrarna gäller att olikheter mellan människor och deras livssituationer samt synen på jaget och andra påverkar interaktionen. Det är bra att också diskutera den egna människosynen och synen på skolan, lärarrollen och föräldraskapet, förutom hur man ser på samarbetet och fostringsansvaret.

Förtroende och en ömsesidig dialog byggs upp av många individuella erfarenheter och möten mellan föräldrar och skolpersonal. Bland annat följande faktorer har betydelse:

- människosyn, attityder, jämlikhet och ömsesidighet
- att behov blir besvarade, att man lyssnar och har samtalskontakt
- transparens och objektivitet i verksamheten
- respekt för rättigheter och olika synsätt samt kompromissvilja
- gemensamma spelregler
- handlingsmodeller för att lyfta fram och hantera problem
- ömsesidig feedback
- att man tar sig tid
- uppmuntran till ansvar och delaktighet
- professionellt grepp

Interaktionens kvalitet

Samarbetet mellan hem och skola är dialog och gemensam verksamhet. Som underlag för denna dialog behöver föräldrarna information om skolan. De har inte av naturen den kunskap om lärandet, undervisningen och skolan som för lärarna är en del av deras yrkeskunskap. Föräldrarnas egna erfarenheter från skoltiden kan ofta fungera som en spegel i vilken dagens skola och barnets skolgång speglas. I ett gott samarbete får föräldrarna veta tillräckligt om den skolvärld deras barn studerar i. För läraren är det viktigt att veta vad föräldrarna tänker om sitt barn, hur de ser på barnets lärande och skolgång, och vilka förväntningar, förhoppningar och farhågor de har.

Skolans personal bör få veta om sådana familjeangelägenheter som kan påverka barnets lärande och skolgång (t.ex. att föräldrarna skall skiljas, eller att barnet lider av någon sjukdom). Här måste man beakta att integritetsskyddet kräver både datasekretess och sekretess av vissa uppgifter för utomstående för att skydda privata intressen. Sekretessen kan hävas endast med elevens eller vårdnadshavarens samtycke eller med stöd av bestämmelser i lagen.

Föräldrarna bör få information om läroplanen, årsplanen, de viktigaste principerna i skolans rutiner och om stödtjänsterna. De bör också få veta vad och hur barnen lär sig i skolan och hur kunskaperna bedöms. Vetskapen om bedömningsgrunderna hjälper föräldrarna att skapa sig en realistisk bild av sitt barns kunskaper.

Informationen mellan hemmet och skolan bör fungera bra, men den kan inte ersätta möten ansikte mot ansikte. Kontakthäfte och e-post lämpar sig för korta meddelanden av neutral natur. Känsliga och komplicerade frågor kräver alltid personlig kontakt eller telefonsamtal.

Träffar med föräldrarna

Kontakten mellan hem och skola kan ordnas på många olika sätt. Det är därför viktigt att diskutera med föräldrarna hur de vill att kontakten skall upprätthållas. En välfungerande interaktion skapar större förtroende för skolan och ger både lärare och föräldrar viktig information om eleverna. Den innebär också en utmaning för skolan. Man bör tänka på samarbetet ur föräldrarnas synpunkt: hur och när kan föräldrarna få tag på lärarna och skolpersonalen och hur uppmuntrar skolan föräldrarna att ta kontakt? Man måste särskilt se till att kontakten fungerar i sådana fall då barnets föräldrar bor på olika håll eller om föräldrarna och skolan saknar ett gemensamt språk. Dialogen bör föras på ett sådant språk att föräldrarna kan delta i samarbetet.

Föräldrakvällar är fortfarande det vanligaste sättet att träffa elevernas föräldrar. En lyckad kväll kräver god planering, tydlig information som ges i

Ömsesidig dialog

Betydelsen av information

Föräldrakvällar

tillräckligt god tid och förmåga att fungera i en grupp med vuxna. Föräldrakvällarna kan gärna vara interaktiva och mångsidigt uppbyggda, strukturen och utformningen kan med fördel förnyas. Arrangörerna bör fästa vikt vid hur mötesrummet används och vid de sociala formerna. Det räcker ofta med små ändringar av sittgrupperingen för att skapa en god utgångspunkt för ett jämlikt möte mellan de vuxna. Man kan komma överens om att varje gång låta olika personer fungera som ledare för föräldrakvällen, så att också föräldrar ibland får åta sig uppdraget att förbereda eller leda en föräldrakväll. Man kan pröva på olika aktiviteter eller familjekvällar där också barnen får vara med. Man kan också träffa föräldrarna under friare former, t.ex. i samband med gemensamma fester, utfärder, utställningar, öppet hus, morgonkaffe för personal och föräldrar eller andra tillställningar.

Bedömnings- och utvecklingssamtal

Det är viktigt att ordna bedömnings- och utvecklingssamtal för varje elev, t.ex. i form av föräldrakvarter. Samtalen bör ha ett klart mål och ett tydligt syfte som också föräldrarna och eleverna bör känna till. På så sätt kan också föräldrarna och eleverna förbereda sig inför mötet. Samtalets innehåll varierar enligt barnets ålder. Goda utgångspunkter för samtalen är barnets förskoleläroplan, plan för elevens lärande och IP. Dessa planer beskriver elevens individuella studieprogram under läsåret. De innehåller en förteckning över de läroämnena och ämnesgrupper som eleven studerar och en beskrivning av hur elevens framsteg bedöms. I planerna kan också antecknas elevens intressen och fritidsaktiviteter, eventuella stödåtgärder såsom stödundervisning, specialundervisning på deltid eller rehabiliteringsstöd.

Föräldrarnas möjligheter att påverka och delta

Läroplanen utgör grunden för skolans undervisning och fostran. Enligt grunderna för läroplanen bör föräldrarna ges möjlighet att påverka framför allt arbetet med att fastställa målen för fostran i läroplanen. Föräldrarna kan delta i utvecklandet av skolans verksamhet inom ramen för de tyngdpunktsområden som fastställts i skolans årsplan. Skolan bör ha tydliga samarbetsstrukturer: föräldrarna bör få veta genom vilka instanser (nämnder, direktioner, föräldraföreningar, föräldraråd eller liknande) de kan påverka skolans verksamhet. Kommunen bestämmer om det skall finnas direktioner i kommunens skolor, och fastställer direktionernas uppgifter. I direktionen kan finnas representanter för både föräldrar och elever. Direktionernas uppgifter och verksamhet kan inriktas på att ta initiativ för att förbättra föräldrarnas och skolpersonalens möjligheter att lära känna varandra och hålla kontakten levande.

Samarbetet kan vara ett pedagogiskt kompanjonskap och en gemensam verksamhet i klassundervisningen och i fostran. I det fallet deltar föräldrarna i planeringen, genomförandet och utvecklingen av undervisningen. Föräldrar har många slags kunskaper, färdigheter och erfarenheter, som kan vara till

nytta i skolarbetet. Föräldrarnas specialkunskaper kan vara till hjälp i undervisningen av olika ämnesshelheter och läroämnen, och ge eleverna bättre möjligheter att bekanta sig med arbetslivet.

Interaktion mellan föräldrarna och föräldraverksamhet

Skolan bör även stödja kontakten mellan föräldrarna. Skolans föräldraverksamhet organiseras av föräldrarna själva för att främja elevernas välmående, utveckling och lärande.

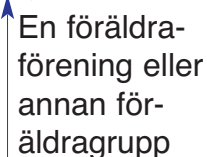
Årskursens föräldrar bildar ett naturligt föräldranätverk. Klassverksamheten utgör ett stöd för lärarens arbete genom att den förbättrar klassandan, stödjer lärandet, för in nya arbetsätt i samarbetet mellan hem och skola och signalerar till barnen att de vuxna tar ett gemensamt ansvar. Verksamheten för föräldrarna närmare skolan och hjälper dem att lära känna skolans vardag. Klassverksamheten erbjuder ett forum som gör det lättare för föräldrarna att bli bekanta med varandra och få stöd av andra föräldrar.

Föräldrarna kan bilda nätverk även på skolnivå, t.ex. inom ramen för skolans föräldraförening eller andra föräldragrupper som fungerar som föräldrarnas diskussionsforum och påverkningsskanal. Verksamheten fungerar på frivillig grund och är öppen för alla föräldrar. Den kan bestå av diskussionsmöten och olika slags evenemang, bl.a. gemensamma fester. Föräldrarna kan också hjälpa till med att förbättra trivseln i skolans lokaliteter och på skolgården, eller bidra till säkerheten under barnens skolfärd. På olika håll i landet finns även regionala föräldraföreningar som verkar inom en eller flera kommuner.

Skolan skall stödja föräldraverksamheten, särskilt i begynnelseskedet. Föräldrarna bör erbjudas tillfällen att träffas och bli bekanta med varandra. Skolan kan stödja föräldraverksamheten bl.a. genom att ordna med sammanträdesrum för föräldrarna. Det är viktigt att skolans föräldraförening har en regelbunden samtalskontakt med skolpersonalen. På så sätt kan föräldraföreningen och skolan arbeta för samma mål. Ur skolans synvinkel är det viktigt att understryka att föräldraverksamheten är öppen för alla skolans föräldrar. Föräldraföreningen är en viktig samarbetspartner för skolan, men den kan inte ersätta det övriga samarbetet mellan hem och skola.

3.6 Utvärdering som ett redskap för att utveckla samarbetet hem och skola

Samarbetet mellan hem och skola är en del av läroplanen. Utvärderingen utgör en väsentlig del av läroplansprocessen och den fortlöpande utvecklingen av skolans verksamhet. Utvärderingen visar om skolans fostran och undervisning når sina mål.

En föräldraförening eller annan föräldragrupp

Utvecklingen av samarbetets kvalitet förutsätter ett lämpligt system för feedback och utvärdering. På alla samarbetsnivåer har man nytta av en planmässig feedback på erfarenheterna av samarbetet. Utvärderingen av samarbetet mellan hem och skola kan utgöra en del av utbildningsanordnarens lokala utvärdering eller av skolans självvärdering. En gemensam genomgång av feedbacken tillsammans med föräldrarna är ett viktigt redskap för att utveckla samarbetet.

3.7 Utmaningar för samarbetet hem och skola

Skolan är en del av samhället. De strukturella och kulturella förändringarna i samhället återspeglas oundvikligen i skolans liv, vilket medför flera utmaningar för samarbetet mellan hem och skola. Nedan ger vi en sammanfattning av de utmaningar som samarbetet kommer att möta under 2000-talet.

Familjer av
många slag

Familjestrukturerna har genomgått stora förändringar och mångfalden i fråga om familjeformer är idag större än tidigare. Dagens barn lever i många slags familjer:

- barnet kan ha två hem eller föräldrar på två ställen
- föräldrarna kan vara av samma kön
- via nyfamiljer kan barnet vid sidan av de officiella vårdnadshavarna ha extra pappor och mammor

Det är viktigt att fråga sig om man inom samarbetet mellan hem och skola har beaktat den existerande mångfalden av familjestrukturer, eller om man fortfarande utgår från kärnfamiljen som norm. Speciellt viktigt är det att utveckla samarbetet så att man kan nå alla de vuxna personer som är viktiga för barnets skolgång. Huvudansvaret för att information om barnets skolgång förmedlas mellan de olika föräldrarna ligger på vårdnadshavarna, men även skolan kan se över sina arbetsätt för att bättre nå ut till de vuxna som är viktiga för barnet.

I många familjer har modern fått behålla ansvaret för barnets fostran och vård, trots att fäderna i allt högre grad deltar i vården av familjens barn. Detta återspeglas också i samarbetet mellan hem och skola. Det är oftare mödrarna som tar kontakt med skolan och deltar i föräldrakvällar och föräldrareverksamhet. Moderns roll är speciellt viktig inom familjen. Men även professionella tolkningar kan bidra till att upprätthålla uppfattningen om modersrollens dominerande betydelse: genom att betrakta modern som barnets primära fostrare och den som är bäst insatt i barnets utveckling bidrar man till att vidmakthålla den traditionella synen på moderskapet, enligt vilken fäderns roll är sekundär. Inom skolan kunde man fundera på om man borde få fäderna att delta mer aktivt i samarbetet.

Enligt 4 § i lagen om likabehandling (21/2004) skall myndigheterna målmedvetet och systematiskt främja likabehandling. Det betyder att det inte räcker med icke-diskriminering, utan man måste aktivt dryfta olika sätt att främja likabehandling. En verksamhet som uppfyller kraven på likabehandling beaktar att olika individer har olika förutsättningar, möjligheter och behov. I fråga om mångkulturella familjer bör man även beakta familjernas olika behov.

Föräldrarnas förväntningar på barnets skolgång kan vara präglade av ursprungslandets skolkultur, som kan avvika från den finländska skolkulturen i väsentliga avseenden. Det är viktigt att man tar reda på vilka förväntningar föräldrarna har på skolan, vilka förhoppningar de har rörande barnets framtid och vad de själva är villiga att göra. Det är viktigt att man vid behov ger föräldrarna information om den finländska skolans värdegrund och verksamhetskultur och vad som är praxis i skolan.

Invandrarfamiljerna är en mycket heterogen grupp, och det är svårt att fastställa några enhetliga former för samarbetet med invandrarföräldrar. Den första och viktigaste uppgiften är att lösa eventuella språkproblem med hjälp av en tolk. Aktivitetsinriktade arbetsformer kan göra det lättare att bli bekanta med varandra och skapa ett samförstånd. Invandrarföräldrar kan behöva särskild uppmuntran att delta i samarbetet. Arbetet är ofta tålmodskrävande. Att bygga upp ett förtroendefullt förhållande kräver tid och lyhördhet för föräldrarnas behov. Också lärarna behöver uppmuntras att ta kontakt med invandrarfamiljer.

Skolorna har utvecklat olika handlingsmodeller för att främja samarbetet med invandrarfamiljerna. Särskilda föräldrakvällar för invandrarföräldrar hör till de modeller som fått bra feedback. Samtidigt är det otänkbart att konsekvent gå in för segregerade grupper. Det är viktigt att skolpersonalen sätter sig in i systemet där föräldrar i samma situation kan bilda grupper och stöda varandra. Ett exempel är Befolkningsförbundets modell (Kotipuun ryhmätoimintamalli, www.vaestoliitto.fi) med vars hjälp man tillsammans kan diskutera viktiga teman som t.ex. skolgången.

Konflikter är en del av det dagliga livet. En bra skola är inte en konfliktfri skola, utan en skola där man löser konflikter genom samarbete. Det väsentliga är att man från första början tillsammans med varje familj går in för att bygga upp en positiv relation baserad på en konstruktiv och öppen dialog. På så sätt lägger man grunden för en förtroendefull relation där det också är möjligt att ta upp konflikter.

I den lokala läroplanen skall man ge en handlingsmodell för problem- och krissituationer, ange de centrala åtgärderna samt arbets- och ansvarsfördel-

Mångkulturellt
samarbete

Hantering
av konflikt-
situationer

ningen. I grunderna för läroplanen finns ett särskilt omnämnande av de vanligaste problemen, bl.a. frånvaro utan tillstånd, mobbning, fysiskt våld, störande beteende och mentalhälsofrågor; rökning och rusmedelsanvändning; olycksfall, olyckshändelser och dödsfall. Det är viktigt att skolan har tydliga regler för hantering av problemsituationer, och att även föräldrarna är informerade om dessa regler.

Det viktigaste i en konfliktsituation är det sätt på vilket man tar itu med saken och hur man talar om den. Sannolikheten att nå en positiv lösning är större när skolan förbinder sig till en fortgående förtroendeskapande växelverkan med familjen baserad på lyhördhet och respekt. Det är inte lätt att nå en positiv lösning om inte parterna blir hörda. Inom skolgemenskapen bör man redan på förhand tänka ut hur man skall gå till väga för att lösa konflikter i samråd med familjer och vårdnadshavare på ett sådant sätt att avgöranden som gäller barnet inte görs utan familjens hörande eller utan att saken har diskuterats med föräldrarna. Genom ett enhetligt bemötande förverkligas principerna om rättvisa och jämlikhet.

Att i ett tillräckligt tidigt skede informera föräldrarna om inlärnings- och beteendeproblem i samband med barnets skolgång innebär att man respekterar föräldrarna och ger dem en möjlighet att påverka situationen och vara med om att söka en lösning på problemet. Ibland behöver föräldrarna själva stöd för att kunna acceptera att deras barn behöver särskilt stöd. Föräldrarna bör kunna lita på att skolan ger deras barn det stöd det behöver. Åtgärder för elever med särskilda behov kräver alltid ett gemensamt engagemang för saken från föräldrarnas och skolans sida.

Att skydda
barnets
intresse

Det finns elever som inte får tillräckligt med stöd i sitt dagliga liv. Det mångprofessionella elevvårdsarbetet får ökad betydelse för samarbetet mellan hem och skola i sådana situationer där föräldrarnas förmåga att ansvara för barnets fostran är nedsatt. Många skolor har särskilda elevvårdsgrupper som kan omfatta bl.a. skolans rektor eller biträdande rektor, speciallärare, studiehandledare, hälsovårdare, skolpsykolog eller skolkurator, beroende på skolans personalstruktur. Skolans personal kan råka ut för situationer där de blir tvungna att bedöma om ett barns situation är sådan att barnets fördel och skydd kräver att det görs en barnskyddsanmälan. Enligt 40 § i barnskyddslagen (683/83) är var och en som arbetar inom förskoleundervisningen eller den grundläggande undervisningen skyldig att göra anmälan till den ansvariga barnskyddsmyndigheten, om ett barn eller en ung person är i behov av barnskydd. Samarbete med social- och hälsovården är viktigt för att främja en hälsosam och trygg lärmiljö och göra det möjligt att ta itu med problem i ett tidigt skede. I problemsituationer är det speciellt viktigt med ett professionellt arbetssätt där man iakttar överenskomna tillvägagångssätt och undviker ett bemötande som skuldbelägger föräldrarna.

I problemsituationer kan det hända att föräldrarna tar upp frågan om lärarna och den övriga skolpersonalen är bundna av tystnadsplikt. Enligt skollagstiftningens bestämmelser om tystnadsplikt får ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning, personal vid skolor och läroanstalter samt personer som deltar i undervisningspraktik inte olovligt för utomstående röja vad de vid skötseln av uppgifter som gäller utbildningen har fått veta om elevernas eller deras familjemedlemmars personliga förhållanden och ekonomiska ställning.

Information
och sekretess

Beklagligtvis förekommer det ibland sådana konfliktsituationer där samarbetet mellan föräldrarna och skolan trots alla försök inte fungerar på önskat sätt. Föräldrarna kan då i första hand vända sig till skolans ledning samt, om saken kräver det, till utbildningsanordnaren (utbildningsverket eller nämnden). Skollagstiftningen innehåller också bestämmelser om besvärsmätt. Man kan kräva ändring i utbildningsanordnarens beslut, och man kan göra en förvaltningsklagan om skolans eller utbildningsanordnarens verksamhet. Om en tillfredsställande lösning inte kan uppnås på skol- eller kommunnivå, är det myndighetens uppgift att informera föräldrarna om det officiella förfarandet i olösta konfliktsituationer.

Besvärsmätt

Stereotypa föreställningar om föräldrar som försummar föräldrakvällarna eller låter skolan ta ansvaret för barnets fostran kan utgöra hinder för samarbetet. Det gäller att inte fastna i generaliseringar utan beslutsamt motarbeta klichéer samt öppet diskutera föräldrarnas och skolans ansvar för att samarbetet mellan hem och skola skall lyckas. Samarbete innebär en växelverkan där det alltid finns minst två parter. Alla parter sätter sin personliga prägel på samarbetet och kan bidra till att samarbetet lyckas. Det krävs flexibilitet av alla parter. Dessutom bör man komma ihåg att alltid ta hänsyn till den viktigaste parten i samarbetet: barnet och dess intresse.

Undanröjande
av felaktiga
föreställningar

4 Sammanfattning av samarbetets kvalitetsfaktorer

|samarbetsgruppen diskuterade vi mycket kring vad ett högklassigt samarbete mellan hem och skola innebär. Perspektivet kan vara mycket personligt, och då är det utmanande att skapa allmänna, gemensamma kriterier för kvaliteten. Därför är det viktigt att tillsammans diskutera vad kvalitet är “just i denna skola och i detta samarbete”. Här har vi samlat de faktorer som beskriver kvaliteten och som kan användas som diskussionsunderlag.

Kvalitet i samarbetet mellan hem och skola innebär:

På kommunal nivå

- att samarbetet mellan hem och skola har definierats och preciserats i den lokala läroplanen
- att ansvaret för samarbetet mellan hem och skola har beaktats i skolpersonalens arbetsuppgifter och att det har anslagits tillräckligt med resurser för arbetet med att genomföra samarbetet
- att skolans verksamhet utvecklas i samråd med föräldrarna och eleverna
- att samarbetet mellan hemmet och skolan omfattar även elevernas morgon- och eftermiddagsverksamhet
- att den kompletterande fortbildningen för lärarna motsvarar dagens krav
- att samarbetet mellan hem och skola även gäller ordnandet av utbildningstjänster (t.ex. skolnåtsfrågor), och att kommunen har fattat principbeslut om elevernas och föräldrarnas hörande i dessa frågor
- att kommunen har fattat beslut om föräldrarnas och elevernas deltagande i skolans administration
- att man vid byggande av skolor och planeringen av lärmiljön även beaktar behovet av lämpliga lokaliteter för samarbetet mellan hem och skola
- att samarbetet mellan hem och skola utvärderas

På skolnivå

- att samarbetet hem och skola är en väsentlig del av skolans verksamhetskultur
- att rektorn uppmuntrar eleverna, föräldrarna och skolans personal till samarbete mellan hem och skola och stödjer dess praktiska genomförande i skolan
- att skolans personal har tillräckligt med kunskaper och färdigheter och får tillräckligt mycket stöd för att kunna genomföra samarbetet
- att skolans läroplan och andra dokument anger hur samarbetet skall genomföras i praktiken
- att skolan har en särskild plan för samarbetet mellan hem och skola
- att skolans verksamhetskultur och lokaliteter främjar en öppen och direkt växelverkan med föräldrarna

- att det finns tydliga strukturer för samarbetet mellan hem och skola och att föräldrarna är informerade om dem
- att samarbetet planeras, utvärderas och utvecklas i samråd med föräldrarna
- att föräldrarna och skolans personal har en gemensam syn på samarbetets syfte och verksamhetsformer
- att samarbetet mellan hem och skola är interaktivt och mångsidigt
- att det inom skolan råder en viss kvalitativ och kvantitativ enhetlighet vad gäller de praktiska formerna för samarbetet
- att de överenskomna principerna för samarbetet tillämpas i praktiken
- att samarbetets verksamhetsformer är utformade med beaktande av eleverna och deras åldersnivå
- att samarbetet mellan hem och skola bildar ett kontinuum, där man fäster särskild vikt vid olika övergångsskeden i elevens skolgång
- att skolan stödjer föräldrarnas och elevernas ömsesidiga växelverkan
- att man inom skolgemenskapen utvärderar och utvecklar samarbetet mellan hem och skola

På klassnivå

- att skolans personal har en positiv inställning till samarbetet mellan hem och skola och betraktar samarbetet som en resurs för skolan
- att man tillsammans med föräldrarna har diskuterat deras förväntningar på samarbetet mellan hem och skola och kommit överens om gemensamma verksamhetsformer och spelregler
- att föräldrarna värdesätter samarbetet med skolan
- att samarbetet baserar sig på interaktiva och mångsidiga verksamhetsformer
- att föräldrarna får bekanta sig med skolans dagliga arbete och lärarens arbetssätt
- att läraren och skolans personal främjar föräldrasamverkan och samverkan mellan eleverna
- att ansvaret för samarbetets genomförande delas mellan lärarna och föräldrarna

På elevnivå

- att växelverkan sker på en positiv grundval
- att föräldrarna får information om sitt barns lärande och skolgång
- att föräldrarna blir hörda i frågor som rör barnets lärande och skolgång
- att föräldrarna ger läraren den information som behövs för att man skall kunna ordna barnets undervisning
- att eleven är med och blir hörd när man behandlar frågor som gäller honom eller henne själv
- att man i ett tidigt skede tar itu med inlärningssvårigheter i samråd med föräldrarna

5 Litteratur

- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Gaudeamus. Helsinki.
- Bergman, S. & Blomqvist, C. 2004. Uppskattande samtalskonst – om att skapa möjligheter i samtalens värld. Bokförlaget Mareld. Stockholm.
- Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2000. Föreskrift 64/011/2000. Utbildningsstyrelsen. Yliopistopaino. Helsingfors 2000.
- Ändringar i grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2003. Föreskrift 42/011/2003. Utbildningsstyrelsen. www.utbildningsstyrelsen.fi
- Halinen, I. 2005. Esipuhe. Teoksessa H. Peltonen (toim.) Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 7–9.
- Hannén, K. & Saloranta, O. (red.) 2003. De första skolåren. Om undervisning ock lärande i årskurserna 1–2 i den grundläggande utbildningen. Utbildningsstyrelsen. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.
- Hellström, M. 2002. Koulun kehittäminen välittämisen ja kumppanuuden näkökulmasta. Alustus Euroopan Vanhempien ja Koulun Päivän seminaarissa 8.10.2002. Suomen Vanhempainliitto.
- Ikonen, K. 2005. (toim.) Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Artikkel Korpela, H. Yhteistyö vanhempien kanssa. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 38–42.
- (Ikonen, K. 2005. (red.) Undervisning för invandrarelever inom den grundläggande utbildningen – från läroplansarbete till praktik. Artikel Korpela, H. Samarbete med föräldrarna.) Nätversion som publiceras på edu.fi-siderna.
- Ikonen, O. & Virtanen, P. (toim.) 2003. HOJKS II: Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Kauppakaari. Helsinki.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Stakes.
- Korpela, H. 2005. Yhteistyö vanhempien kanssa. Teoksessa K. Ikonen (toim.) Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Opetushallitus. Helsinki. 38–42.
- (Korpela, H. 2005. Samarbete med föräldrarna. I publikationen Ikonen, K. (red.) Undervisning för invandrarelever inom den grundläggande utbildningen – från läroplansarbete till praktik.) Nätversion som publiceras på edu.fi-siderna.
- Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever 2004. Föreskrift 5/011/2004. Utbildningsstyrelsen. Edita Oyj. Helsinki.
- Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning 479/2003.

Lag om ändring av gymnasielagen 478/2003.

Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 477/2003.

Barnskyddslagen 683/1983.

Launonen, L., Pohjola, K. & Holma P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä. 91–111.

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä. 13–78.

Launonen, L. & Pulkkinen, L. (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. PS-kustannus. Jyväskylä.

Grunderna för gymnasiets läroplan 2003. Föreskrift 33/011/2003. Utbildningsstyrelsen. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala 2004.

Melkas, T. 2004. Tasa-arvobarometri 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:20. Edita Prima Oy. Helsinki.

Metso, T. 1999. Erilaista ja tuttua. Koulu vanhempien koulumuistoissa. Teoksessa T. Tolonen (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri. Vastapaino. Tampere. 267–283.

Metso, T. 2002. Hyvä alku kodin ja koulun yhteistyölle. Teoksessa O. Saloranta (toim.) 2002. Ensimmäiset kouluvuodet. Perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 opetus. Opetushallitus. Helsinki. 68–74.

Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatus – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Suomen Kasvatustieteellinen Seura. Kasvatusalan tutkimuksia 19. Turku.

Ojala, T. & Launonen, L. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö – pakkopullaa vai kasvatuskumppanuutta? Teoksessa O. Ikonen & P. Virtanen, Pirkko (toim.) HOJKS II: Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. PS-kustannus. Jyväskylä.

Peltonen, H. 2005. Kodin ja koulun yhteistyö. Teoksessa H. Peltonen (toim.) Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi. 16–39.

Peltonen, H. (toim.) 2005. Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi. Opetushallitus. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. Föreskrift 1/011/2004. Utbildningsstyrelsen. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala 2004.

Lagen om grundläggande utbildning 628/1998.

Salmenkangas, M. 2005. Muutu. Puutu, Oppilaitoksen yhdenvertaisuusopas. Edita Prima Oy. Helsinki.

Saloranta, O. (toim.) 2002. Ensimmäiset kouluvuodet. Perusopetuksen vuosiluokkien 1–2 opetus. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik (2005) Dialoginen verkostotyö. Tammi. Helsinki.

Tolonen, T. (toim.) 1999. Suomalainen koulu ja kulttuuri. Vastapaino. Tampere. 267–283.

Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen. 1435/2001.

Statsrådets förordning om ändring av förordningen om grundläggande utbildning 560/2003.

Övriga källor

Aktuell skollagstiftning

De centrala lagarna och förordningarna som styr samarbetet mellan hem och skola finns i Statens Statens författningsdata, www.finlex.fi

Förskoleundervisningen och grundläggande utbildning, gymnasie- och yrkesutbildning

Lagen om grundläggande utbildning

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628>

Förordningen om grundläggande utbildning

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980852>

Gymnasielagen

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980629>

Gymnasieförordningen

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980810>

Lagen om yrkesutbildning

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980630>

Förordningen om yrkesutbildning

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980811>

Om samarbetet hem och skola också:

Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 1435/2001, 4 §

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2001/20011435>

Läroplansgrunder

Utbildningsstyrelsen, www.utbildningsstyrelsen.fi (Läroplans- och examensgrunder)

Material på www.edu.fi

Förskoleundervisningen

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, 4 kap. 8 §

=> <http://www.edu.fi/svenska> => Förskoleundervisning

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

4 kap. 8 § Samarbete med hemmet

Barnet befinner sig samtidigt i hemmets, förskoleundervisningens och den övriga småbarnspedagogikens inflytelsesfär. Detta förutsätter växelverkan mellan dessa fostrare så, att de kan stöda en allsidigt god uppväxt, utveckling och inlärning hos barnet. Förskolepersonalen och vårdnadshavarna har gemensamt ansvar för barnets fostran. Det främsta ansvaret för barnets fostran ligger hos föräldrarna som känner sitt barn. Förskolepersonalen stöder hemmen i deras fostringsuppgift och ansvarar för egen del för barnets fostran under förskoleundervisningen.

Syftet med det gemensamma fostringsansvaret är att stödja barnens växande, utveckling och lärande samt att öka tryggheten och välbefinnandet i förskoleundervisningen. Med tanke på barnens trivsel, växande och lärande är det viktigt att skapa ett förtroligt förhållande mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna. Grunden för ett senare samarbete mellan hem och skola läggs i förskoleundervisningen.

Samarbetet mellan hemmet och förskoleundervisningen skall i läroplanen fast-slås i samråd med de myndigheter som handhar ärenden som verkställs av den kommunala social- och hälsovården.

Centrala dokument som styr samarbetet mellan hem och dagvård:

Lagen om barndagvård (36/1973)

=> <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036>

Grunderna för planen för småbarnsfostran

=> <http://varttua.stakes.fi/SV/index.htm>

Föräldrarnas delaktighet i förskoleverksamheten

Statsrådets principbeslut om riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamheten

=> <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/index.htx>

Se också Stakes riksomfattande webbtjänst för småbarnsfostran

=> <http://varttua.stakes.fi/SV/index.htm>

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

=> <http://www.utbildningsstyrelsen.fi> => Läroplansgrunder

Kapitel 4 , 4.1 Samarbete mellan hem och skola

Barnet och den unga lever samtidigt under inflytande av både skolan och hemmet. För att stödja en helhetsinriktad sund tillväxt och ett gynnsamt lärande hos eleven förutsätts växelverkan och samarbete mellan båda dessa som har ansvar för fostran. Växelverkan med hemmet ökar lärarens kännedom om eleven och hjälper honom eller henne att planera och genomföra undervisningen. Vårdnadshavarna har det primära ansvaret för barnets och den ungas fostran. Skolan stöder hemmets fostringsuppgift och svarar för att fostra och undervisa eleven som en medlem av skolgemenskapen. Skolan skall samarbeta med vårdnadshavarna så att de för sin del kan ta ansvar för sina barns målinriktade lärande och skolgång. Det gemensamma fostringsansvaret har som mål att främja barnets och den ungas förutsättningar för inlärning och att främja trygghet och välbefinnande i skolan. Samarbetet mellan hemmet och skolan skall ske både på skol- och individnivå.

Samarbetet mellan hemmet och skolan skall i läroplanen fastslås i samråd med de myndigheter som har hand om ärenden som verkställs av social- och hälsovården i kommunen.

Vårdnadshavarnas möjlighet att tillsammans med läraren och eleven delta i planeringen och utvärderingen av skolans undervisnings- och fostringsarbete främjar samarbetet mellan hem och skola. Vårdnadshavarna skall informeras om läroplanen, anordnandet av utbildningen, elevvården och om möjligheten att delta i samarbetet mellan hem och skola. Detta förutsätter aktivt samarbete med föräldrarna initierat av läraren samt diskussion och information om vårdnadshavarnas, lärarens och elevens rättigheter och skyldigheter. Utgångspunkten för samarbetet skall vara att alla parter respekteras, är jämlika och likaberättigade.

I de första årskurserna fortsätter det samarbete som har inletts under förskoleundervisningen. Sålunda skapas en grund för växelverkan också mellan vårdnadshavarna. Olika samarbetsformer som stöder dialogen mellan hemmet och skolan skall utvecklas under hela den grundläggande utbildningen och speciellt vid övergången från en skolnivå till en annan eller under andra övergångsperioder. Samarbetet skall organiseras så att eleven med hjälp av elevvården och ett yrkesövergripande samarbetsnätverk kan få stöd i frågor som gäller skolgången och välbefinnandet. I slutskedet av den grundläggande utbildningen skall vårdnadshavarna informeras om frågor i anslutning till elevens vidareutbildning och om eventuella problem. Vid behov skall vårdnadshavarna också beredas möjlighet att diskutera dessa frågor med elevhandledaren och olika sakkunniga inom elevvården.

I följande kapitel hänvisas till samarbetet hem och skola:

- 1.1. Läroplanens utformning
- 1.2. Läroplanens innehåll
- 4.1. Samarbetet mellan hem och skola
- 4.2. Plan för elevens lärande
- 4.3.Handledning
- 4.4. Stödundervisning
- 4.5. Elevvård
- 4.6. Klubbverksamhet
- 5.4. Individuell plan för hur undervisningen skall ordnas
- 6.4. Elever med invandrabakgrund
- 8.1. Bedömningen under studiernas gång

Grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever
=> <http://www.oph.fi/svenska/ops/formefter.pdf>

Kapitel 2.1 Att stödja hemmets och skolans fostrande arbete

Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att stödja hemmets och skolans fostrande arbete. Samarbetet mellan hemmet, skolan och den som genomför verksamheten skall enligt planerna utgöra en naturlig del av morgon- och eftermiddagsverksamheten. Målet är att skapa en miljö för växande som främjar en gynnsam utveckling hos barnet. Det främsta ansvaret för barnets fostran bärs av vårdnadshavarna. I morgon- och eftermiddagsverksamheten har verksamhetsledarna ansvar för att fostra barnet som en medlem av denna gemenskap.

Stödjande av skolans och hemmets fostrande arbete förutsätter samarbete som bygger på ömsesidig respekt och som betonar det gemensamma ansvaret och intresset för barnets utveckling. En öppen och tillitsfull växelverkan lägger också en grund för att möta eventuella problemsituationer.

Syftet med växelverkan mellan de olika aktörerna är att öka kunskapen om barnet och på det sättet göra det möjligt att identifiera dess behov. Det gemensamma målet bör också synas i skötseln av ärenden som gäller det enskilda barnet. Planeringen av verksamheten bör ske i samarbete med hemmen och skolorna.

Grunderna för läroplanen 2003 i gymnasieutbildning för ungdomar

Kapitel 4, 4.1 4.1 Samarbetet mellan hem och skola

Vårdnadshavarna skall ges tillräckliga möjligheter att göra sig förtrogna med arbetet i gymnasiet. Genom samarbetet med vårdnadshavarna tryggas studieförutsättningarna och främjas den studerandes hälsa, säkerhet och välbefinnande. Samarbetet mellan hem och skola skall ordnas så att de studerande får stöd i olika frågor som gäller både studierna och välbefinnandet samt i eventuella problemsituationer. Läroanstalten bör ta initiativ till samarbetet. Därvid bör man beakta att det i gymnasiet gäller att både ta hänsyn till självständigheten och ansvarskänslan hos snart vuxna och myndiga individer och att ha omsorg om sådana studerande som behöver stöd.

Den del av läroplanen som gäller samarbetet mellan hem och skola utarbetas i samarbete särskilt med de verkställande social- och hälsovårdsmyndigheterna i kommunen.

Ändring i grunderna för läroplanen för yrkesutbildning

=> <http://www.edu.fi/svenska/info/yrkhemskola.pdf>

5.6 Samarbetet mellan hem och skola

Utöver det som föreskrivits i lagen om yrkesutbildning (L 479/2003) skall följande iakttas när samarbetet mellan hem och skola anordnas:

Inom utbildningen för unga skall utbildningsanordnaren och läroanstalten ta initiativ till att inleda och upprätthålla ett positivt samarbete med den studerandes föräldrar och vårdnadshavare. Samarbetet mellan hem och skola skall ordnas så att det förstärker den studerandes självständighet och ansvar, främjar studierna och gör det möjligt för den studerande att få stöd i frågor som gäller den studerandes hälsa, säkerhet och välbefinnande. Studerande som är i behov av särskilt stöd och studerande som kommer från särskilda språkliga och kulturella grupper bör få stöd i sin livskompetens och sina studier.

Den del av läroplanen som gäller samarbetet mellan hem och skola skall göras upp i samarbete med de verkställande myndigheterna inom social- och hälsovården i läroanstaltens placeringskommun eller placeringskommuner.

Lokala läroplaner

Samarbetet mellan hem och skola beskrivs i skolans egen läroplan. Fråga om läroplanen i barnets skola.

Skolans årliga plan

Samarbetet specificeras sannolikt också i skolans årliga verksamhetsplan.

Mera om föräldraverksamhet

Suomen Vanhempainliitto www.suomenvanhempainliitto.fi

Förbundet Hem och Skola www.hemochskola.fi